

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Навчально-науковий інститут Економіки та менеджменту
Факультет менеджменту та логістики
Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. ректора університету

« ___ » _____ 2016 р.

Система менеджменту якості

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
"Основи наукових досліджень"

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Спеціалізація: «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Курс – 1

Семестр – 2

Аудиторні заняття – 51
Самостійна робота – 39

Диференційований залік – 2 семестр

Усього (годин/кредитів ECTS) – 90/3,0

Індекс НБ-6-073/16-2.1.16

СМЯ НАУ НІ 11.02.03-01-2016

Навчальну програму дисципліни "Основи наукових досліджень" розроблено на основі освітньо-професійної програми, навчального плану № НБ-6-073/16 підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр», спеціальності 073 «Менеджмент», спеціалізації «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» та відповідних нормативних документів.

Навчальну програму розробив

доцент кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності підприємств _____ В.Білявський

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри спеціальності 073 «Менеджмент», спеціалізації «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» – кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, протокол № __ від «__» _____ 2016 р.

Завідувач кафедри _____ В. Новак

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради навчально-наукового інституту Економіки та менеджменту, протокол № __ від «__» _____ 2016 р.

Голова НМРР _____ О.Борисенко

УЗГОДЖЕНО
Декан ФМЛ
_____
О.Ільєнко
«__» _____ 2016 р.

УЗГОДЖЕНО
Директор ННІЕМ
_____
В. Матвеев
«__» _____ 2016 р.

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Контрольний примірник

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни "Основи наукових досліджень" розроблена на основі "Методичних вказівок до розроблення та оформлення навчальної та робочої навчальної програм дисциплін», введених в дію розпорядженням від 16.06.2015р. №37/роз.

Дана навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та вмінь щодо проведення наукових прикладних досліджень в сфері економіки та менеджменту підприємств.

Метою викладання дисципліни є розкриття сутності методології, методів, концепцій і понять проведення наукових досліджень економічних процесів в системі взаємовідносин підприємств, сформувати вміння застосовувати їх у практичній діяльності, організувати дослідницьку діяльність.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- оволодіння методологією, методами, концепціями та логікою проведення наукових досліджень економічних процесів та систем управління;
- засвоєння студентами методичних положень з планування, організації, контролю, координації проведення наукових досліджень;
- використання комплексу знань з менеджменту та економічних дисциплін для створення сприятливих умов дослідницької діяльності.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- основні поняття, засади та принципи наукового дослідження;
- види наукових досліджень та особливості їх проведення;
- методологію, методи, логіку та прийоми наукового дослідження;
- сутність теоретичних та емпіричних методів наукових досліджень;
- можливості та межі застосування методів моделювання економічних процесів;
- методичні та організаційні особливості проведення економічних досліджень;
- сутність координації комплексних наукових досліджень;
- організацію науково-дослідної роботи студентів;
- стандарти щодо оформлення результатів наукових досліджень;
- форми апробації та відображення результатів наукових досліджень.

Вміти:

- формулювати та актуалізувати економічні проблеми, обґрунтовувати шляхи та способи їх вирішення;
- ставити задачі, обґрунтовувати методи їх розв'язання;
- формулювати робочі гіпотези та визначати методи їх перевірки;
- організувати збір необхідної для дослідження інформації;
- самостійно проводити аналіз науково-методичної літератури та узагальнювати результати наукових шкіл;
- використовувати новітні наукові результати у своїх дослідженнях;
- самостійно проводити дослідження економічних систем і процесів;
- проводити експериментальні розрахунки;
- обґрунтовувати результати своїх досліджень та визначати області їх впровадження;
- оцінювати ефективність впровадження результатів наукових досліджень;
- відображати наукові результати у формах звітів, рефератів, статей, тез доповідей.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з двох навчальних модулів, а саме:

- навчального модуля №1 "Методологія та методи наукових досліджень",
- навчального модуля №2 "Організація економічних досліджень", кожен з яких є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Навчальна дисципліна "Основи наукових досліджень" базується на знаннях таких дисциплін, як: «Вступ до спеціальності», «Етика бізнесу» та є базою для вивчення таких дисциплін, як: «Комунікативний менеджмент», «Організація підприємницької діяльності» та інших.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Модуль №1 "Методологія та методи наукових досліджень".

Тема 2.1.1. Наука як система знань та як вид творчої діяльності .

Національний авіаційний університет – дослідницький заклад вищої школи. Наука як система знань та як особлива форма творчої діяльності. Необхідність опанування прогресивним менеджером науковим методом. Місце та завдання дисципліни в системі підготовки сучасного фахівця з менеджменту та адмініструванню. Пізнавальні завдання наукового дослідження: емпіричні, теоретичні, логічні. Еволюція науки. Шляхи створення наукових теорій. Класифікація наукових дисциплін і досліджень. Методологія, наукова ідея. Гіпотеза, її перевірка. Експеримент. Формулювання понять, принципів, категорій. Основний продукт, головна мета та функції науки. Вимоги до наукового дослідження. Предмет і об'єкт дослідження. Методологія, метод, прийоми в наукових дослідженнях. Їх значення в інноваційному розвитку суспільства. Поняття наукової школи. Правові та морально-етичні засади наукової діяльності. Структура наукових закладів України.

Тема 2.1.2. Фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Рівні методології наукового пізнання. Логіка наукового пізнання: парадигма – парадокс – нова парадигма. Інноваційний творчий характер наукових досліджень. Наукові дослідження як циклічний процес: ідея – фундаментальні дослідження – пошукові (розвідувальні) дослідження – прикладні дослідження – дослідно-конструкторські та технологічні роботи – дослідне виробництво – промислове виробництво – комерціалізація – нова ідея. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Сутність і завдання фундаментальних та прикладних наукових досліджень. Зв'язок і послідовність розвитку прикладних і фундаментальних дисциплін. Проблемність планування та координації фундаментальних наукових досліджень. Можливості планування та координації прикладних наукових досліджень. Форми результатів фундаментальних та прикладних наукових досліджень.

Тема 2.1.3. Методологічні основи та методи у наукових дослідженнях

Принципи в наукових дослідженнях. Методи наукових досліджень. Теоретичні методи дослідження. Типологія загально теоретичних методів дослідження (аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання, проектування, прогнозування, систематизація, мисленевий експеримент). Місце і особливості застосування аналітичних і статистичних методів обробки наукових даних. Класифікація наукових співробітників. Структура та організація комплексних наукових досліджень. Методи планування та засоби координації виконання комплексних науково-дослідних робіт. Сучасні організаційно-економічні форми та механізми регулювання наукових досліджень.

Тема 2.1.4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

Національна система. Закон України „Про інформацію”. Сутність науково-технічної інформація, її ресурси. Довідково-інформаційні фонди, довідково-пошуковий апарат. Інформаційні ресурси спільного користування, методи обробки науково-технічної інформації. Інформаційний ринок. Завдання національної та міжнародної систем науково-технічної інформації. Основні види інформації, їх джерела інформації та режим доступу до неї. Первинні та вторинні дані. Право власності на інформацію. Інформаційна продукція та послуга. Основні види видань які встановлені державним стандартом.

Сучасні інформаційні системи. Проблеми достовірності і захисту інформації.

Тема 2.1.5. Оцінки ефективності результатів наукових досліджень.

Особливості та проблеми оцінки ефективності науково-дослідних робіт та проблеми оцінки ефективності НДР. Фактори, складові та критерії ефективності науково-дослідних робіт: економічної, наукової, технічної, екологічної, соціальної. Репрезентативність. Адитивність. Однозначність. Зіставленість. Контрольованість. Види економічної ефективності: ресурсна, витратна, попередня, очікувана, фактична. Показники економічної ефективності науково-дослідних робіт. Резерви та шляхи підвищення ефективності науково-дослідних робіт.

2.2. Модуль №2 "Організація економічних досліджень"

Тема 2.2.1. Проблематика новітніх економічних досліджень.

Планетарні, континентальні, національні, регіональні, галузеві економічні проблеми. Актуалізація наукових та практичних задач сучасного менеджменту підприємств. Класифікація економічних наук. Основні засади системи економічних наук. Задачі сучасної економічної наукової думки. Наукове передбачення та прогнозування в області економіки і менеджменту. Структурно-логічні схеми економічних досліджень за ієрархічним рівнем, масштабом. Еволюція розвитку наукових економічних структур. Наукові економічні кадри та особливості їх підготовка. Віртуальні наукові організації. Особливості організації та координації прикладних комплексних наукових економічних досліджень. Авторське право та його захист. Види та форми плагіату, його правові наслідки. Морально-етична відповідальність ученого.

Тема 2.2.2. Методологія, логіка і методи економічних досліджень.

Роль наукового методу при обґрунтуванні та прийнятті управлінських рішень. Актуалізація економічних проблем та задач менеджменту. Аналіз шляхів та методів їх вирішення. Критерії вибору та обґрунтування теми наукового дослідження. Визначення та обґрунтування предмету та об'єкту дослідження, вибір бази дослідження предмету економічного дослідження. Формулювання робочих гіпотез, вибір методів та засобів моделювання. Розробка програми та методики дослідження. Обґрунтування методів дослідження. Етапи наукових економічних досліджень. Визначення інформаційного забезпечення. Особливості моделювання економічних процесів та впровадження у практику наукових результатів.

Тема 2.2.3. Методи емпіричних економічних досліджень.

Сутність емпіричного рівня знань. Результати емпіричних досліджень як інформаційна база теоретичних досліджень. Характер предмету емпіричного економічного дослідження. Методичні підходи та завдання емпіричних економічних досліджень. Програма та методика емпіричного економічного дослідження. Поняття спостереження, досвід, експеримент в економічних дослідженнях. Методи їх проведення та використання. Поняття статистичної закономірності. Природа методичних, систематичних і випадкових помилок та похибок. Старіння та достовірність економічної інформації. Методи збору, обробки, узагальнення значень економічних показників, оцінки їх достовірності. Умови становлення наукових фактів. Джерела економічної інформації. Поняття управлінського, статистичного, бухгалтерського, податкового обліку. Завдання формування інформаційної бази економічних досліджень. Особливості і форми впровадження у практику результатів економічних досліджень.

Тема 2.2.4. Особливості організації та проведення студентської науково-дослідної роботи.

Опанування науковим методом – запорука успішного навчання, формування дослідницького мислення та конкурентоспроможних якостей сучасного менеджера. Форми участі студентів у науково-дослідній роботі кафедр, лабораторіях, науково-методичних центрах. Організація самостійної наукової роботи студента. Дослідницький характер самостійної роботи студента при засвоєнні навчальних дисциплін та проходження практик. Методичні поради щодо самостійного аналізу науково-методичної літератури та узагальнення результатів наукових шкіл. Критерії вибору напряму та теми наукового дослідження. Розробка плану та програми індивідуальної наукової роботи. Поняття реферату, особливості його підготовки. Форми участі студентів в науково-практичних семінарах, конференціях, олімпіадах. Особливості підготовки тексту та тез доповіді. Форми заохочення наукової діяльності студентів.

Тема 2.2.5. Форми відображення та правила оформлення результатів наукових досліджень.

Наукові результати та вимоги до них. Обробка результатів наукових досліджень. Структура, правила та порядок оформлення результатів наукової роботи. Апробація наукових результатів. Форми відображення результатів наукового дослідження (повідомлення, доповідь, тези доповіді, наукова стаття, брошура, препринт, дипломна робота, монографія, дисертація) та їх апробація. Вимоги до змісту результатів наукових досліджень. Наукова мова. Основні вимоги міжнародних та державних стандартів до науково-технічної документації. Порядок рецензування та опанування науково-дослідних робіт. Процедури захисту результатів науково-дослідних робіт. Оформлення актів впровадження результатів в навчальний процес і практику виробництва.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

3.1. Основні рекомендовані джерела

3.1.1. Єріна А.М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник./ А.М. Єріна, В.Б. Захожай, Д.Л. Єрін - Київ: Центр навчальної літератури, 2004,- 212с.

3.1.2. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження. /С.В. Мочерний - Л.: Світ, 2001. - 419с.

3.1.3. Стіченко Д.М. Методологія наукових досліджень: Підручник. Д.М. Стіченко – К. : Знання-Прес, 2005. – 300с.

Система менеджменту якості.
Навчальна програма
навчальної дисципліни
"Основи наукових досліджень"

Шифр
документа

СМЯ НАУ
НП 11.02.03 – 01-2016

Стор. 6 із 8

3.1.4. Сурмін Ю.Г. Майстерня вченого: Підручник.Ю.Г. Сурмін – К. : Знання-Прес, 2006. – 280с.

3.1.5. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Методика науково-дослідницької діяльності: Підручник.В.М.Шейко, Н.М. Кушнарєнко – К.: Знання-Прес, 2002. – 295с.

3.2. Додаткові рекомендовані джерела

3.2.1. Жильцов О. Б. Математичне програмування (з елементами інформаційних технологій): Навч. посіб. / О. Б. Жильцов – К.: МАУП, 2006. – 186 с.

3.2.2. Кузьмичов А. І., Медведєв М. Г. Математичне програмування в Excel: Навч. посіб.А.І.Кузьмичов, М.Г.Медведєв – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 320 с.

3.2.3. Лудченко А.А. и др. Основы научных исследований: Учеб. пособие / Под ред. А.А. Лудченко. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. - 114 с.

